

Zarûrî bir İhtâr.

(Serâb-ı Ömrüm) unvanlı Küçük Şiir Kitabımın kısaca mukaddeme sininin sonunda, her kese bir ufak hizmet vadedtim:

[Samîmî dostlarımdan ve talebelerden bazı kimselerin alelumum Es-letik ve bilhassa edebiyât meselelerine dâir benden sormuş oldukları türlü türlü suallere mufassal ve mudellal cevaplar hazırladım... bir risâle şeklinde bastırılması mukarrerdir.] demiştim. Sâde dostlarımdan değil, daha bir çok kişilerden, dine, felsefeye, seâdet ve baht meselelerine, bedbinliğe, nihbinliğe, kendi, itikâdına, felsefede melehime... elhâsıl dünya ve âhrete dâir bir çok sualleri hâvî yığın yığın mektuplar almışım ve bu güne kadar da saklamışım. Bir kaç tânesini ancak bu günlerde okumağa fırsat bulabildim; yâni otuz sene sonra!.. Şimdi bu suallerin en mühimlerine bu gazeta sütunlarında - açık bir lisan ile - özlu, toplu cevaplar vereceğim. Kitaplardan öğrenmiş olduğum ma'lumâtı, kendi kazandığım esaslı fikirlerle tashih ve tevhîh edebileceğim kadar ömür sürmüş, ve uzunca süren furtunali hayâtında çok kıymetli tecrübeler görmüş olduğum için, vereceğim cevapları o tecrübelerle^(*) de te'yid edeceğim; yâni hayâtının ehemmiyetli ve ma'nâli vukûatından da misaller getireceğim. Hatta kanâatımı ispat için henüz basılmamış şiirlerimden de bazı parçalar arzedeceğim. Evvelâ, on dokuzuncu asr ile yirminci asrın - tamâmîle mutenâhiz olan - felsefî düşüncelerine, kesfiyyât ilmiyyenin nasıl ve ne kadar te'âr ettiğini, ve bu hesaba, Sâbit bir akide olarak elimizde avcumuzda, ne sermâye kalabildiğini benden sormuş olan üç beş kişiye birden cevap vermeye olacağım.

(*) Bu kelimenin doğrusu (tecribe) tecrübe demektir.

Geçen asrın dehâsı bize sağlam ahîde
olarak ne mîras bıraktı?..

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No: RTB-371-1b

hökümünü

Ben, iki asra mensûb olan adamlardan biriyim. Ömrümün ilk kıs-
mı, geçen asrın son otuz iki senelerini dolduran intilâp safhaları arasm-
da yuvarlanarak geçti. Felsefede materializm, şiirde romantizm devrinin
gördüm, heyecanlarıyla yaşadım, ve her ikisini de lafıyla tetebbü'
ettim; bu efsiâr ve hissiyyât ile yüklü olarak uyanık bulduğum
halde, [insâniyyeti bu yeni asır ufuklarına tevcih eden] dönüm yerini
selâmetle geçtim. Kırk seneden beridir de bu asrın - hayât ve efsiâr
aleminde - ma'rûz olduğum (tezebzübâtı) ve en sağlam ahîdelerimizi
bile muzmahil eden muhim keşfiyyatı, ve medeniyyeti sarsan pek
korkunç ve ziankiâr muhârebeleri, yakından ta'hib etmekteyim. - eli kolu bağlı
olarak - müşahede etmekle ömrüm tükenip gitmektedir. Çocukluğu
devrimin hemen ^{onuncu} senesinden beri pek heyecanlı ve çok dirliksoz
geçen hayâtımda, mustesnâ tâliimin bana bir büyük lutfu oldu. Onu
hakıyla idrâk ve izân (icâz) ettiğim halde size ifsâ ve i'tirâf etmezsem
küfrân-i ni'met olur. Hayât dediğimiz bu hengîame de beni, tâlim,
öyle engin, korkunç, âruzah, hattâ uçurumlu ve tehlikeli bir tecrübe sâ-
hasına sürükleyip attı ki - benim gibi [her şeyi hakıyla öğrenmek ve
eyi bilmek merâtiyle doğmuş] bir kimse için böyle bir fırsata nâil
olmaktan büyük bir mazhariyyet tasavvur edilemezdi. Anadan on ya-
şında öksüz kaldığım gündən beri, bana nasîb olan ezîyyetli hayât tecrü-
belerinin bana te'mîn ettiği fâide: [her maksadımı didinerek edin-
mek arzusuyla] çalışmaya ahlâk oldu. Sonra sonra eyice anladım
ki, hakiki terbiyenin en mühim ve ilk şartı bu imiş. Bunu anlayınca ken-
dime (dustûrul amel) ittihâz ettim. Bu prensipin delâletüyle dâimâ uya-
nık bulduğum halde muhâdderâtımın en mühim ve ma'nâdâr
civelorini luyuk ve kâhîr bir merâh ile tetebbü' ederken, günün
birinde - birdenbire bir neş'e ilhâm ile - (felâket) dediğimiz uygunsuz
vaktaların en doğru ma'nâsını keşfettim. Size değerli bir hizmet etmiş
olmak için bu fikrimi de iki sözle pek kolay anlatabileceğimden eminim.
Lâkin recâ ederim size kendi hayâtından bahsetmek için boş laflarla